

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i:	Pwyllgor Gwaith
Dyddiad:	9 Mehefin 2014
Pwnc:	Rhesymeg ar gyfer cadw gwasanaethau mewnol ar gyfer gofal cartref a galluogi
Aelod(au) Portffolio:	Y Cyngorydd Kenneth P Hughes
Pennaeth Gwasanaeth:	Carys Emyr Edwards (Pennaeth Gwasanaeth Dros Dro)
Awdur yr Adroddiad:	Sandra Thomas
Rhif Ffôn:	Est. 2024
E-bost:	SandraLThomas@ynysmon.gov.uk
Aelodau Lleol:	Amrywiol

A – Argymhelliad/Argymhellion a Rheswm/Rhesymau
<p>Argymhelliad:</p> <p>Gofynnir i'r Pwyllgor Gwaith gymeradwyo'r cynnig bod y ddarpariaeth o wasanaethau gofal cartref yn cael ei rhannu ar y sail bod 70% o'r gwasanaethau'n cael ei ddarparu'n allanol a 30% yn cael ei ddarparu'n "fewnol". Mae hynny'n seiliedig ar y rhesymeg a ganlyn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cyrraedd y sefyllfa hon erbyn 2017. • Bydd y 30% mewnol yn cynnwys y ddarpariaeth ail-alluogi. • Bydd y 30% yn cynnwys 20% ar gyfer ail-alluogi a 10% ar gyfer gofal cartref. • Yr Adran i gadw capasiti i ddarparu gofal cartref dan yr amgylchiadau isod: <ul style="list-style-type: none"> - pan fo'r capasiti allanol i ddarparu yn isel iawn, er enghraifft ar gyfer defnyddwyr gwasanaeth sydd mewn ardaloedd daearyddol diarffordd; - pe bai darparwr allanol yn tynnu gwasanaethau yn ôl a lle nad oes darparwr allanol arall ar gael; - i sicrhau parhad gwasanaeth ar gyfer defnyddwyr pan fônt yn trosglwyddo o'r gwasanaeth ail-alluogi; - i barhau i fod â rôl o ran siapio'r gweithlu gofal cymdeithasol a chynnal arbenigedd proffesiynol; - i ganiatáu ar gyfer cwrdd â'r newidiadau yng nghapasiti'r farchnad leol yn y dyfodol.   • Yr Adran i barhau i fonitro perfformiad a chyflawniad contractau gan yr holl ddarparwyr. • Yr Adran i gynhyrchu Datganiad ar Sefyllfa'r Farchnad yn ystod 2014 er mwyn ailstrwythuro a hwyluso'r farchnad gofal cartref ar yr ynys. • Bydd y gwasanaeth mewnol yn parhau i ganolbwyntio ar wasanaethau arbenigol fel y Gweithwyr Gofal Cymdeithasol ac Iechyd Generig a'r Gweithwyr Dementia Arbenigol. Mae'r ddau wasanaeth hyn wedi eu cyllido'n allanol a disgwylir iddynt ehangu. <u>Nid</u> ydynt wedi eu cynnwys yn y rhaniad 70:30.

Rhesymau:

1. Rhagarweiniad

I sicrhau ystod ehangach a gwell o wasanaethau ar gyfer pobl hŷn bydd raid gwneud mwy o newidiadau i'r ffordd y mae gwasanaethau'n cael eu darparu. Mae'r ddogfen Bwriadau Gwasanaeth ar gyfer Gofal Cymdeithasol i Oedolion Hŷn yn egluro y bydd ein defnyddwyr gwasanaeth yn cael gwell ansawdd bywyd yn sgil mwy o ddewis o wasanaethau safon uchel ac oherwydd y bydd mwy o wasanaethau ar gael. Trwy drawsnewid Gofal Cymdeithasol i Oedolion Hŷn, byddwn yn darparu gwasanaeth o ansawdd sy'n cwrdd ag anghenion i'r dyfodol, sy'n darparu gwerth am arian ac sy'n addas i'r pwrpas. Bydd hefyd yn rhoi cymorth i unigolion wneud dewisiadau gwybodus ynghylch eu hanghenion gofal eu hunain i'r dyfodol.

2. Diogelu ansawdd a dewis i gleientiaid

Mae'r holl ddarparwyr, p'un a ydynt yn ddarparwyr mewnol neu'n ddarparwyr allanol, yn cael eu harchwilio dan yr un drefn yn union gan yr Arolygiaeth (AGGCC). Mae'r AGGCC yn rheoleiddio pob agwedd ar ofal cymdeithasol gan ddefnyddio'r rheolau a'r safonau cenedlaethol sylfaenol a bennwyd gan Lywodraeth Cymru. Mae Tîm Contractau'r Adran hefyd yn gwneud gwaith monitro cydymffurfiaeth â chontractau ac yn cadw llygad ar ansawdd y gwasanaethau a ddarperir gan yr holl ddarparwyr yn unol â'r gofynion yng Nghytundeb Fframwaith Gofal Cartref Gogledd Cymru.

Disgwylir y dylai pob defnyddiwr gwasanaeth fedru dewis a rheoli eu gofal, gan gynnwys medru dewis pa ddarparwr gofal y dylid ei gomisiynu i gwrdd â'u hanghenion. Mae'n dilyn o hynny nad hawl y Cyngor yw gorfodi darparwr a ffeirir ar gyfer y defnyddiwr. Mae'r Asiantaeth Gwella Gwasanaethau Cymdeithasol yn cydnabod y gall rôl yr awdurdod lleol newid o fod yn ddarparwr gwasanaethau i fod yn datblygu, annog a dylanwadu ar y farchnad o ran darparu gofal o ansawdd da. Ymhellach, ym mis Mawrth 2014 cyhoeddodd yr Asiantaeth Gwella becyn cymorth ar gyfer comisiynwyr gwasanaethau er mwyn cynorthwyo cynghorau i ymgymryd â'r gweithgareddau sydd raid wrthynt i ddatblygu gwasanaethau sy'n cwrdd orau ag anghenion y boblogaeth leol ac i sicrhau canlyniadau effeithiol yn awr ac i'r dyfodol.

Fel sy'n wir am yr holl holl awdurdodau yng Ngogledd Cymru, mae'r meini prawf ar gyfer derbyn gofal cymdeithasol a gyllidir gan y Cyngor wedi eu pennu ar gyfer pobl sydd ag anghenion sylweddol a chritigol yn unig. Nid yw'r unigolion hynny yr aseswyd bod ganddynt anghenion lefel isel neu gymedrol yn gymwys, ac felly bydd angen iddynt brynu eu cymorth eu hunain yn breifat gan ddarparwyr annibynnol. Efallai y bydd defnyddwyr gwasanaeth sy'n gymwys i dderbyn gofal cartref gan y Cyngor yn dymuno prynu cymorth i ychwanegu at wasanaethau y mae'r Cyngor yn talu amdanynt, e.e. cymorth ar gyfer gweithgareddau eraill fel siopa neu lanhau neu waith o gwmpas y cartref. Mae dyletswydd ar y Cyngor i sicrhau bod y farchnad breifat yn cynnig dewis o ddarparwyr i unigolion ac yn gwarantu gofal o ansawdd er mwyn sicrhau bod pobl yn gallu bod mor annibynnol â phosib ac er mwyn lleihau unrhyw ymyrraeth i'r dyfodol.

3. Rhan fewnol:allanol

Ym Mawrth 2014 roedd y rhaniad yng Nghyngor Cyngor Sir Ynys Môn rhwng gofal cartref allanol a gofal cartref mewnol prif lif yn 55%:45%. Mae pedwar o'r pump o'r Cyngorau eraill yng Ngogledd Cymru wedi allanoli o leiaf 70% o'u darpariaeth.

Yn ôl gwaith ymchwil a wnaed yn 2011 ar draws y chwe chyngor yng Ngogledd Cymru, roedd y gost uned ar draws y chwe chyngor yn £25.14 yr awr ar gyfartaledd ar gyfer y gwasanaeth mewnol ac yn £15.86 yr awr ar gyfer y gwasanaeth allanol. Waeth faint o'r ddarpariaeth a allanolir, gallai pob cyngor gomisiynu gwasanaethau gofal cartref am gost uned is gan y sector annibynnol.

Roedd y gwaith ymchwil hefyd yn casglu mai mwyaf yn y byd oedd y swyddogaeth fewnol, isaf yn y byd oedd y gost uned fewnol, a hynny'n bennaf oherwydd effaith arbedion maint. Fodd bynnag, nid oedd hynny ond o'i gymharu â'r cyngorau eraill a oedd wedi allanoli mwy o'u darpariaeth.

Er mwyn i gyngorau gael y budd mwyaf o allanoli gwasanaethau gofal cartref daeth y gwaith ymchwil a wnaed yn 2011 i'r casgliad bod angen cymryd y pwyntiau isod i ystyriaeth:

- Nid yw'r cynnydd yn y gost uned fewnol ond yn dechrau bod yn gynnydd sylweddol pan fo'r swyddogaeth fewnol honno yn fychan, a hynny oherwydd colli pob mantais a ddeuai yn sgil arbedion maint. Roedd y data yn 2011 yn dangos y gall hynny ddigwydd pan fo'r ddarpariaeth fewnol yn llai na 27% o'r cyfanswm oriau.
- Mae'r manteision yn sgil allanoli ar raddfa fwy yn dibynnu ar drefniadau comisiynu cryf, rheoli contractau'n gadarn a monitro perfformiad darparwyr a sylfeini cost mewn modd rhagweithiol.

4. Y cyfeiriad teithio hanesyddol, y sefyllfa gyfredol a chynnig ar gyfer y dyfodol

Ar hyn o bryd mae'r darparwr mewnol yn cyflawni 100% o'r ddarpariaeth ail-alluogi ac ni chynigir unrhyw newid. Ymhellach, mae'r darparwr mewnol hefyd yn ehangu ei wasanaeth i ddarparu gweithwyr iechyd a chymdeithasol generig dan y Gronfa Gofal Canolraddol yn ogystal â Gweithwyr Cymorth Dementia Arbenigol. Mae'r ddau wasanaeth hyn yn ddatblygiadau newydd a gyllidir yn allanol ac y disgwyli'r iddynt ehangu yn y dyfodol agos.

Tabl 1: Dadansoddiad o oriau gofal cartref tymor hir yn unig (heb gynnwys ail-alluogi)

Blwyddyn	Cyfanswm oriau a gomisiynir yn y flwyddyn/mis	% a ddarperir yn fewnol	% a ddarperir yn allanol	Sail
2011/12	346,445	68%	32%	Ffigyrau gwirioneddol
2012/13	293,958	63%	37%	Ffigyrau gwirioneddol
2013/14	247,005	47%	53%	Ffigyrau gwirioneddol
Mawrth 2014 yn unig	20,527	45%	55%	Ffigyrau gwirioneddol
2014/15	247,000	40%	60%	Arfaethedig/Amcangyfrif
2015/16	<i>l'w gadarnhau</i>	30%	70%	Arfaethedig/Amcangyfrif
2016/17	<i>l'w gadarnhau</i>	20%	80%	Arfaethedig/Amcangyfrif
2017/18	<i>l'w gadarnhau</i>	10%	90%	Arfaethedig/Amcangyfrif

Mae'r gostyngiad yn y cyfanswm oriau a gomisiynwyd ers 2011/12 (Tabl 1) yn adlewyrchu'r newidiadau o ran darparu gwasanaethau gofal cartref, sef rhoi mwy o bwyslais ar ddatrysiadau cymunedol, mwy o ymyraethau wedi eu targedu, canolbwyntio ar ail-alluogi a thynhau meini prawf cymhwysedd. Mae'n anodd ceisio rhagweld nifer yr oriau a allai gael eu comisiynu yn y tymor canol - fe allai'r cynnydd yn y galw gan boblogaeth sy'n heneiddio gael ei wrthbwysu'n rhannol gan y rhaglen bersonoleiddio.

Ym mis Tachwedd 2012, penderfynwyd comisiynu pecynnau gofal newydd yn allanol. Ym mis Medi 2013, cyflwynwyd y swyddogaeth broceriaeth er mwyn mireinio'r drefn ar gyfer prynu pecynnau gofal cyfan. Mae'r ddau ddatblygiad hyn wedi hwyluso'r symudiad i ffwrdd o ddarparu gwasanaethau gofal cartref yn fewnol tuag at ddarpariaeth allanol.

5. Cymharu costau – y ddarpariaeth fewnol/allanol

Cost uned mewnol (amcangyfrifwyd rhwng £16.14 a £25 yr awr)

Y gost uned yn fewnol ar gyfer gofal cartref yw o leiaf £16.14 yr awr fel y cyfrifwyd hynny gan yr Adran Gyllid. Nid yw hyn ond yn cynnwys y costau hynny y gellir eu priodoli'n uniongyrchol i'r gwasanaeth gofal cartref. Nid yw'n cynnwys a) gorbenion gwasanaeth eraill e.e. cymorth busnes a rheoli perfformiad neu b) gorbenion corfforaethol fel mewnbwn Adnoddau Dynol, costau Cyllid, cymorth TG ac ati. Ar ôl cynnwys y gorbenion hyn mae'n debygol y bydd y gost uned o gwmpas £20 - £25 yr awr. Rydym yn gweithio gyda'r Adran Gyllid i wirio hyn.

Ymhellach, mae'r newid sydd ar y gweill i'r rheoliadau cyflogaeth yn golygu y bydd costau ychwanegol pan fydd angen i'r Cyngor dalu am yr amser y mae gofalywyr cartref mewnol yn ei dreulio yn teithio rhwng cartrefi'r pobl y maent yn gofalu amdanynt.

Cost uned Allanol (£14.50 yr awr)

Cytunwyd ar gost uned o £14.50 yr awr ar gyfer 2014/15 i ddarparwyr gofal cartref allanol. Mae'r gost uned hon yn cynnwys holl gostau'r darparwr gan gynnwys costau teithio, rheoli, gorbenion ac ati.

6. Effaith ar y darparwr mewnol / strategaeth AD

Nifer y gofalywyr cartref (cyfwerth ag amser llawn) ar hyn o bryd = 64.5

Nifer y gofalywyr cartref (cyfwerth ag amser llawn) a ragwelir yn 2017 = 17

(Nodyn - nid yw'r ffigurau hyn yn cynnwys y rheini sy'n gweithio yn y meysydd Ailalluogi, Gofal Cymdeithasol ac Iechyd, neu'r Gwasanaethau Dementia Arbenigol)

Mae'r papur hwn yn gofyn am gymeradwyaeth i barhau i allanoli'r rhan fwyaf o'r ddarpariaeth gofal cartref prif lif (hynny yw, ar yr amod fod y gwasanaeth yn cael ei ddarparu am gyfnod mwy na 6 wythnos). Fodd bynnag, bydd y gwasanaeth mewnol yn parhau i ganolbwyntio ar wasanaethau arbenigol sy'n cynnwys Ailalluogi, Gofal Cymdeithasol ac Iechyd Generig a Gwasanaethau Cymorth Dementia Arbenigol.

Bwriedir cynnal adolygiad llawn o'r polisi AD ond, ym marn y gwasanaeth, gellir rheoli'r newid i raniad 70:30 dros dair blynedd fel a ganlyn:

- cynnig cyfleon i drosglwyddo drosodd i'r gwasanaethau arbenigol wrth i'r gwasanaethau hynny ehangu
- ystyried adleoli pobl wrth i swyddi ddod yn wag mewn gwasanaethau eraill yn yr Adran
- peidio â chyflogi gweithwyr gofal cartref newydd pan fo pobl yn ymddeol neu'n gadael y gwasanaeth
- rheoli oriau dros ben mewn modd rhagweithiol
- ystyriaeth yn cael ei rhoi i TUPE throsglwyddo contractau i gwmnïau allanol
- ystyriaeth gael ei rhoi i ddiswyddiadau

Bydd y gwasanaeth yn gweithio'n agos gydag Adnoddau Dynol a'r undebau i sicrhau y gwneir hyn yn unol â'r polisiau corfforaethol.

Bydd y gwasanaeth mewnol yn llunio strategaeth gweithlu yn ystod 2014 a fydd yn rhoi sylw ffurfiol i'r gostyngiad yn nifer yr oriau gofal cartref a gcontractir.

B – Pa opsiynau eraill wnaethoch chi eu hystyried a beth oedd eich rhesymau dros eu gwrthod ac/neu ddewis yr opsiwn hwn?

Mae nifer o opsiynau ar gyfer dyfodol y gwasanaeth gofal cartref mewnol wedi cael eu hystyried yn fanwl. Mae'r sylfaen tystiolaeth genedlaethol yn cefnogi ein casgliadau mai economi gymysg o ofal yw'r ffordd ymlaen ar gyfer Ynys Môn.

C – Am ba reswm y mae hwn yn benderfyniad i'r Pwyllgor Gwaith?

Bydd y penderfyniad hwn yn golygu y gall Cyngor Sir Ynys Môn gynnal y ddarpariaeth o ofal a chwrdd â'r galw cynyddol yn y dyfodol am ofal cartref, gan wneud hynny yn y ffordd fwyaf cost-effeithiol. Bydd yn ceisio gwneud hyn trwy gomisiynu gwasanaethau gofal cartref cynaliadwy, o safon uchel ar draws y chwe ardal ddaearyddol ar yr ynys. Bydd y penderfyniad yn cael effaith ar nifer sylweddol o ddefnyddwyr y gwasanaeth, y darparwr mewnol, y darparwyr yn y sector annibynnol (wyth ar hyn o bryd), staff y Cyngor a'r farchnad gyflogaeth leol.

CH – A yw'r penderfyniad hwn yn gyson â'r polisi a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?

Mae'r awdurdod wedi nodi ei ymrwymiad i ddarparu'r gwasanaethau gorau posibl, yn unol â'r angen a nodwyd, gyda'r adnoddau sydd ar gael. Mae'r cynnig hwn yn gyson â'r egwyddor hon.

D – A yw'r penderfyniad hwn o fewn y gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor?

Byddai'r cynnig yn adnabod arbedion refeniw ar gyfer yr awdurdod.

DD – Gyda phwy wnaethoch chi ymgynghori?		Beth oedd eu sylwadau?
1	Prif Weithredwr / Uwch Dim Arweinyddiaeth (UDA) (mandadol)	
2	Cyllid / Adran 151 (mandadol)	✓
3	Cyfreithiol / Swyddog Monitro (mandadol)	
4	Adnoddau Dynol (AD)	✓ Adnoddau Dynol wedi gofyn am gynllun gweithredu manwl ar gyfer ymgynghori â staff ac undebau.
5	Eiddo	Dim yn berthnasol
6	Technoleg Gwybodaeth Cyfathrebu (TGCh)	Dim yn berthnasol
7	Sgriwtini	
8	Aelodau Lleol	
9	Unrhyw gyrff allanol / arall/eraill	Asiantaethau gofal cartref yn y sector annibynnol

E – Risgiau ac unrhyw gamau lliniaru (os yn berthnasol)		
1	Economaidd	
2	Gwrthdodi	
3	Trosedd ac Anhrefn	
4	Amgylcheddol	
5	Cydraddoldebau	
6	Cytundebau Canlyniad	
7	Arall	

F - Atodiadau:

FF - Papurau Cefndir (cysylltwch os gwelwch yn dda gydag awdur yr Adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach):
Penderfyniad Portffolio ar Restr o Gyfraddau ar gyfer Gofal Cartref – 30/04/14